

Peremkerületi változások

Ahol a dolgozók pihennek

A 31-es számú tanácsnői körzetben gyűlést hirdettek, hogy a negyedik ötéves terv javaslatának irányelveit megvitassák. A közeli általános iskola egyik tantermét kérték el erre az alkalomra, de a tanácsnői beszámoló meghallgatására gyülekező emberek nem fértek el a teremben; a gyűlésnek át kellett vonulnia egy nagyobb terembe, mert az érdeklődés a vártnál nagyobb volt. Említésre sem érdemes kis mozzanat lenne ez egy kerület életében, ha adott esetben nem jelentené ez is egy városrész ébredését, hosszútávú csend utáni önmagára, pontosabban jellegére találását.

Pihenő munkáskerület

Hatalmas területen szétfutó utcák, sok zöld lomb között meghúzódó földszintes házacskák — ez a XVII. kerület. Peremkerület, előváros — ráillenek ezek az elnevezések, tartalmában mégis más, pihenő munkáskerület. A településalakulás is megadja ezt a jellegét. A Podmaniczky bárók, majd a Vigyázó grófok egykori barokk stílusú kastélya köré települt falu és a rákoscsabai több évszázados településmaagon kívül a század elején kezdett benépesedni a rákosi domboknak ez a része. A két vasúti szárny, a hatvani és a szolnoki megkönnyítette a közlekedést, hétvégi házak, nyaralók épültek. Pedagógusok, hivatalnokok, művészek menekültek ide a körengtetégből, hogy pihenőidejüket jó levegőn tölthessék. A harmincas évek fellendülését követő visszaesés után az utóbbi másfél évtizedben megújult az építkezési kedv, a kerületben 98 százalékban magánérőből építkeznek. Beépülnek a fohíjak, lassan elfogy a kerületben is az építési telek. Még 1950-ben 26 ház épült, 1960—66 között 1940. A lakosság így is a legkisebb: a XVII. kerület területe harmincszor nagyobb, mint a VII. kerületé, ötvenezres lakosság-száma viszont csak egyharmada a VII. kerületének. A kerületben azonban csak néhány kisebb üzem, intézmény van, a felnőtt lakosságnak így több mint kilencven százaléka más kerületbe jár dolgozni, s tér vissza este pihenni.

A statisztika legvégén

Alvó kerület: e titulus ket-tős értelemben is ráillt a kerületre. Az emberek valóban

csak aludni jártak haza, s behúzza maguk után a kertkaput, a szomszédjuk gondjával sem törődtek. De Csipkerózsika álmát aludta a kerület maga is, s így került mindenfajta összehasonlítás legvégére. Ha idézzük a statisztikákat, mindezt bizonyítást nyer. Lakás állami erőből mindössze néhány épült a kerületben, az utak hossza 341 kilométer, ebből kiépített ötven kilométer. Jelenleg a gáz még csak keresztül megy a kerületen, a csatornárendszerbe most kötik be, vezetékcsatlakozás a kerület egyharmadában van. Az egy körzeti orvosra jutó lakosok száma 1967-ben 3063 fő volt, fővárosi szinten a huszonegyedik helyen áll. A bölcsődei férőhelyek száma 1960-ban 75 volt, 1967-ben 135, ez a huszonegyedik helynek felel meg a kerületek rangsorában. A gyerekek 7,3 százaléka helyezhető el bölcsődében, óvodában 45 százaléka. Az általános iskolai tanteremek száma 94, ez a huszonegyedik hely, az egy osztályteremre jutó tanulók száma 53,4, a fővárosi átlag 49,5. S ha arra gondolunk — mint azt beszélgetésünkkor a kerület vezetői találon megjegyezték —, hogy a kerületben a vásárló nem tud megvenni egy kalapot, mert nem árusítanak, s azért húsz kilométert kell utazni; hogy az üzletek kilométeres távolságokban vannak; hogy a vendéglátóipari egységek avultak — mindez együtt nagyon is képet adna a XVII. kerület-ről. Hogy a krónikás mégsem a jelen állapotoknál időzik, azaz magyarázható, hogy maga is tanúja annak az erjedésnek, amely a jövő változásait érleli.

A városiasodás alapja a közművesítés és a közlekedés. A harmadik ötéves tervidőszakban a kerület mindkét területén jelentős lépést tett előre. A kerület fejlődését nagymértékben gátolta a csatorna hiánya, mert még a középszintű épületek szennyvíz elvezetése is gondot okozott. Az elmúlt években elfogadott terveknek megfelelően négy ütemben építik meg a csatornahálózatot, most a harmadikon dolgoznak. A negyedik ütem szerint Rákoscabáig vezetik a csatornárendszerét, s ott KISZ és társasház akcióban megépülhetne egy kisebb lakótelep. A lakáshiány a kerületben is érződik, ezért kerül ismételt szóba az a lehetőség is, hogy az OTP-vel közösen az Egyesült Vegyiművek építhetne lakásokat dolgozói számára. A lánásgon-

dokt enyhíti majd az a mintegy félezer lakás is, amelyet a városközpontba terveztek.

Megvalósuló makett

Maketten elkészült már a korszerű városrész, s jó érzés egy-egy kis makettépületet a valóságban is megépitve látni. Mert elkészült már egy áruház, szolgáltatóház, OTP-ház és a tanásháza — négy pont, ötödik a rendezett autóbusz-pályaudvar. Lerakták az alapjait egy áruháznak és éppen a tanácselnökönre vártam, amikor újságolták, hogy megkezdték az egészségügyi központ építését. Azóta napjában ránézek a némi talajmunkával feltűrt telekre, de az építkezésnek nem sok jele látszik. Bosszantó ez? A krónikás saját magán is lemérheti, milyen jó értelemben vett türelmetlenség él az emberekben az életüket megkönnyítő változások iránt. E két. építkezés közül mindegyik azt jelenti, hogy nem kell majd óras utazással, két-három átszállással a belső kerületekbe menniük.

A szakrendelő intézet újabb igényt feltételez, s ez a gáz bevezetése, illetve a közvetlenül mellette húzódó maganyomású gázvezetékre egy gázbontó állomás építése. Nem ismerem a szakrendelőintézet tervét, de azt még mindig egyszerűbb és olcsóbb lenne módosítani, mint esetleg néhány év múlva rombolással átállítani gázra a szakrendelő fűtését. Ez lenne ésszerű, még akkor is, ha a gázbontó építése pillanatnyilag nem is szerepel a költségvetési tervben. De gázfűtést igényelnek a továbbiakban megépülő egységek, egy központi gyógyszerár és étterem is.

Az alapközművek közül eddig a legtöbb gondot a víz okozta. A kerületnek alig több, mint egyharmadára jut el a víz, de nyári időszakokban rendszerint ott sem volt nyomás. Két éve víztároló és gerincvezeték épült, amely lehetővé tette újabb területeknek vízzel való ellátását. A kerületi OTP agilis vezetőjének kölcsönakciójával évente mintegy tíz kilométerrel bővül a vízhálózat.

Ha csak tizenöt évvel ezelőtre és az akkor óránként járó autóbuszra emlékszünk vissza, a mai tíz, vagy még több járatnak tökéletesen meg kellene oldania minden relációban a lakosság közlekedését. A valóság azonban az, hogy a háromnegyed, egy óras utazás legtöbbször ennek kétszerese, és a nap minden szakában zsúfoltak az autóbuszok. Hiszen csak dolgozni húszezren járnak át naponta más kerületekbe, ugyanakkor még a meglévő autóbusz-járatok sem tudják a menetidőt tartani a sorompók miatt.

Valamikor a két vasúti szárny segítette e terület fejlődését, ma a kerületet a Rákostól kiindulva V-alakban metsző vasút elvája a belső területektől. Végleges megoldást majd csak a vasúti felüljárók fognak jelenteni. Mivel azonban azok megépítése nagyon is a távoli jövőbe toldódik, a közlekedést „bontott” járatokkal igyekeznek megoldani. Rákosligetét a 76-os autóbusz a földalattival, egy öszre tervezett új járat Rákoshegyét köti össze a belső kerületekkel. Ezek azok a szá-lak, amelyek a távoli kertvárost közelebb hozzák a belvároshoz. Ehhez sorolható az ugyancsak néhány kilométerenként, de minden évben bővülő aszfaltút hálózat és a kézkapcsolásos rendszerről automata központra állított telefonhálózat is.

A negyedik ötéves terv időszakában jónéhány üzletnek, bölcsődének, szolgáltató egységnek kell megépülnie, hogy az utolsó helyekről előbbre léphessen ez a kertváros. A kerület lakói bíznak abban, hogy az irányelvekben meghatározott tervek meg is valósulnak. És azért lett szűk a tanácsnői beszámolóban a kis tanterem, mert a lakók szeretnék segíteni a döntésben —, s ezért nem hangzott el egyetlen egyéni panasz sem, csak sok jó közérdekű javaslat.

Zsigovits Edit